

XXV. Kutató Gyerekek Tudományos Konferenciája

2026

A Mecseki Láthatatlanok

Készítette: Tóth Dániel

Tanuló e-mail címe: kovacs.k.krisztina@pte.hu

Iskola: Pécsi Jurisics Utcai Általános Iskola

Az iskola címe: 7624, Pécs Jurisics utca 17.

Felkészítők neve: Fenyősi Erika, Bruszt Míra Tünde

Felkészítők e-mail címe: fenyosi.erika@gmail.com, brusztmira@gmail.com

Szekció: Ember és társadalom

Tartalomjegyzék

1.	Bevezetés.....	3
2.	A forradalom 1956 október 22-től november 4-ig tartó eseményei.....	3
3.	A vidék forradalma.....	6
4.	A forradalom pécsi eseményei	7
5.	A Mecseki Láthatatlanok	8
6.	Pécsi hősök.....	11
6.1.	Kubicza János.....	11
6.2.	Dr. Horváth Géza	11
6.3.	Málics Ottó	12
7.	A Mecseki Láthatatlanok emlékezete Pécssett	13
8.	Összegzés	20
9.	Irodalomjegyzék	20
9.1.	Nyomtatott források	20
9.2.	Online források	20
9.3.	Képek jegyzéke.....	21

1. Bevezetés

Tóth Dániel Ádám vagyok a Pécsi Jurisics Utcai Általános Iskola 8. osztályos diákja. Tavaly bejutottam a KGYTK országos döntőjébe a Janus Pannoniusról írt pályamunkámmal. Szívesen foglalkozom helytörténeti témákkal, ebben a tanévben is városomhoz, Pécshez kapcsolódó témát választottam.

Végzős diákként a történelem órákon már a 20. század történelmével foglalkozunk, több 1956-tal kapcsolatos visszaemlékezést, filmrészletet néztünk meg. Október 22-én én is szereplője voltam az iskolai 1956-os emlékműsornak, mely elsősorban a budapesti eseményekre fókuszált. Tény, hogy a legtöbb embernek a forradalom és szabadságharc kapcsán a romos budapesti utcák, a kiégett tankok jutnak az eszébe, de engem érdekelni kezdett, mi történt a mi városunkban. A tankönyvünkben szerepeltek leírások bizonyos vidéki eseményekről, tudni szerettem volna, hogyan zajlott a forradalom Pécsen.

Számos kérdés merült fel bennem:

- Mi történt Pécsen a pesti események alatt?
- Volt-e sortűz?
- Voltak-e áldozatok?
- Vannak-e 1956-os emlékek Pécsen?
- Ismerünk-e pécsi hősokeket?

A pályamunka elkészítését az interneten való tájékozódással kezdtem. Számos könyvre, videóra, valamint egy dokumentumfilmre, sőt egy képregényre is bukkantam. A Láthatatlanok című háromnegyedórás film nem volt hozzáférhető, de írtam a rendezőnek Cs. Nagy Sándornak, aki a rendelkezésemre bocsátotta a filmet. Az iskolai könyvtárban is számos forrás volt felelhető. Ezután bejártam a forradalom fontosabb pécsi helyszíneit, emléktáblák, emlékművek után kutatva, amiket lefotóztam.

2. A forradalom 1956 október 22-től november 4-ig tartó eseményei

Október 22-én a Budapesti Műszaki Egyetemen 15 órára nagygyűlést hirdettek. 4-5 ezer résztvevő kimondta csatlakozását a MEFESZ-hez¹. Éjszakába nyúlóan tanácskoztak az egyetemisták, végül egy 16 pontos határozatot fogadtak el. A 23-a hajnalán megfogalmazták, hogy tüntetést szerveznek, hangot adnak követeléseiknek és kiállnak a lengyel nép mellett. 23-án az egyetemen nem volt tanítás. Az utolsó pillanatban a pártvezetőség engedélyt adott a tüntetésre. A Műegyetemről induló hallgatók a Petőfi-szobornál találkoztak más egyetemek

¹ Magyar Egyetemisták és Főiskolások Szövetsége

hallgatóival. Innen a lengyel származású Bem tábornok szobrához vonultak, hogy kifejezzék szolidaritásukat a lengyelekkel. Körülbelül 50 ezren voltak már ekkor. A helyszíneken elhangzott a Nemzeti-dal, a Szózat és a 16 pont. A zászlóból kivágták a Szovjetunió címerét. A tömeg a Margit hídon át az Országházhoz indult. Körülbelül kétszázezren érkeztek a Kossuth-térre, ahol hazánk függetlenségét követeltek. Innen kétfelé indult a tömeg: nagyrésze a Sztálin-szoborhoz indult, de néhány ezren a Magyar Rádió épületéhez vonultak, hogy beolvastassák 16 pontos követelésüket. Az ÁVH² megakadályozta az épületbe való bejutást. Gerő Ernő 8 órakor beszédet mondott a rádióban, csőcseléknek nevezte a tüntetőket, harcra hangolt ellenük. Az első lövések itt dördültek el, az ÁVH a tömegbe lőtt. A Sztálin-szobornál gyülekező tömeg este fél tízkor ledöntötte a diktátor szobrát.³

1. ábra: Sztálin-szobor darabolása
Forrás: Wikimedia Commons

Október 24-én Nagy Imrét kinevezték miniszterelnökké, kijárási tilalmat léptetett életbe, statáriumot rendelt el. A „rend helyreállítását” ígérte, nem ismerte el a forradalom követeléseit. A reggeli rádióműsorban bemondták, hogy a forradalom leverésében részt vesznek a szovjet csapatok is a kormány kérésére. A harcok Budapest számos pontján folytak. Nem sokkal dél után Nagy Imre jelentkezett a rádióban és bejelentette, hogy akik kettő óráig abbahagyják a harcot, mentesülnek az eljárások alól. Nem sokkal később este hatra módosították a határidőt. A szabadságharc résztvevői laktanyákat is támadtak fegyverzsákmányolás céljából, ezért napközben azoknak őrségét is erősíteni kellett. Kádár János az eseményeket elítélte.⁴

Október 25-ét „véres csütörtökként” említjük, mert ez volt a forradalom és szabadságharc egyik legvéresebb napja. Délelőtt hatalmas, békés tömeg gyűlt össze a Kossuth téren, a

² Államvédelmi Hatóság

³ (n.a.). (n.d.). Október 23. *Magyar Kormány*. <https://oktober23.kormany.hu/1956-tortenelmi-esemenyei-2016>
(Letöltés dátuma: 2026. 03. 07.)

⁴ l.m.

Parlament előtt. A helyszínen magyar és szovjet fegyveres erők egyaránt jelen voltak. A legvalószínűbb, hogy mesterlövész-provokáció indította a sortüzet. Az ismeretlen eredetű lövések után a téren álló szovjet páncélosok és ÁVH-s egységek sortüzet nyitottak a tömegre. Pánik tört ki, több száz halottja, sebesültje volt a sortűznek. Ezután a sztrájk az egész ország területére kiterjedt.⁵

Október 26-án a fővárosban tovább erősödtek a harcok. Ekkorra már kialakultak a főbb felkelőközpontok, amelyek egyre szervezettebben védekeztek. A kormányzat és a pártvezetés egyre inkább elveszítette az irányítást. Délután az MDP KV azt nyilatkozta, hogy tárgyalás kezdeményeztek a szovjet vezetéssel a kialakult helyzet rendezésére. A feltételek közül az egyik a szovjet csapatok kivonása volt, a másik pedig az amnesztia azok számára, akik 22 órára beszüntetik a harcot.⁶

Október 27. a forradalom reményteljes napja volt. Úgy tűnt, hogy a kormány nyit a reformok felé, és lehetséges a békés rendezés. Nagy Imre kormánya átalakult, Janza Károly honvédelmi, Tildy Zoltán államminiszter lett. Elkezdődött a szovjet csapatok részleges visszavonása Budapestről. Másnap a rádióban kikiáltottak a tűzszünetet. Nagy Imre miniszterelnök délután nemzeti demokratikus mozgalomnak nyilvánította az eseményeket. A párt Központi Vezetőségét megszüntették, létrejött egy hatfős elnökség Kádár János vezetésével.⁷

Október 29-én a harcok nagy része megszűnt. Az ellenséges csapatok megkezdték a kivonulást Budapestről. Ennek ellenére néhány helyen még előfordultak összetűzések. Az ÁVH-t feloszlatták.⁸

Október 30. ellentmondásos történések napja volt. Nagy Imre rádióbeszédben közölte, hogy megszűnik az egypártrendszer, megkezdődhet a demokratikus átmenet. Ezzel gyakorlatilag véget ért a kommunista párt egyedurialma. Több politikai foglyot szabadon engedtek, köztük sok 1945 utáni koncepciós per áldozatát. Ugyanakkor súlyos fegyveres tragédia történt a Köztársaság téri kommunista pártszékháznál. Felkelők körülbelül háromórnyi harc után elfoglalták az ÁVH által védett helyet. Mind a támadók, mind pedig a védők közül nagyjából 20-20 fő elhunyt. A harcok után több – addigra már fegyvertelen – védőt meglincseltek vagy kivégeztek a téren. Sok szovjet egység elhagyta a fővárost, ami tovább erősítette azt az illúziót, hogy a forradalom győzhet.⁹

⁵ l.m.

⁶ l.m.

⁷ l.m.

⁸ l.m.

⁹ l.m.

Október 31-én még valódi remény mutatkozott a békés átalakulásra és politikai szabadságra, több párt újrászerveződött. Ugyanakkor Moszkvában már megszületett a döntés a forradalom leverésére. November 1-jén kiléptünk a Varsói Szerződésből, ez hivatalosan szakítást jelentett a szovjet blokkal. Újabb szovjet csapatok vonultak be hazánkba. November 2–3-án Magyarország próbálta megvédeni függetlenségét. A szovjetek közben befejezték a katonai előkészületeket az invázióra. November 4-én hajnalban megkezdődött a szovjet hadsereg nagyszabású katonai támadása Magyarország ellen. Ez volt a „Forgósél” hadművelet. Fegyverrel vérbe fojtották az 1956-os forradalmat és szabadságharcot.

2. ábra: Forgósél hadművelet, 1956
Forrás: Hetedhét Határ.

3. A vidék forradalma

Október 23–24-én a budapesti események híre szinte órák alatt eljutott vidékre. A legtöbb városban spontán tömegtüntetések kezdődtek. A tüntetések többnyire békések voltak, de több városban, például Miskolcon, Mosonmagyaróváron, Salgótarjánban a hatalom fegyvert használt, belelőtték a tömegbe. Október 26–30. között tömegével jöttek létre városi munkástanácsok, üzemi tanácsok és megyei forradalmi bizottságok. A munkástanácsok vették át a rendet, az ellátást és sok helyen az irányítást is. A megyei párt- és tanácsi épületek is elfoglalták. A vidék forradalma megmutatta, hogy 1956-ban valóban országos, népi felkelés volt, nem csak fővárosi megmozdulás. A szovjet csapatok és a velük együttműködő újonnan kialakuló párt- és államvezetés (Kádár-kormány) a fővároson kívüli területeken is felszámolta a forradalmi szerveket, ellenállást és autonóm helyi hatalmakat.¹⁰

¹⁰ Szerencsés, K. (n.d.). 1956 – A vidék forradalma. Rubicon Online. <https://rubicon.hu/hu/cikkek/1956-a-vidék-forradalma> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 07.)

4. A forradalom pécsi eseményei

Pécs város reform-értelmisége 1956 október 11-én megalakította a Petőfi-kör pécsi szekcióját. A Széchenyi téren a Pécsi Irodalmi Lap szerkesztőségi épületére felszerelt megafonból közvetítették a reform-gondolatokat. A pécsi bányák és ipari üzemek munkásságát is megcsapta a változtatás lehetőségének szele. Az október 22-én megrendezett Diákpárlamenten MEFESZ-t. Az első spontán megmozdulások 24-én zajlottak a belvárosban. Az egyetemisták és főiskolások röplapokat tesztettek, ezek eljutottak a laktanyákba és bányákba is. A hatalom erőszakhoz folyamodott a tömeg oszlatásának érdekében.¹¹

RENDKÍVÜLI KIADÁS!

Pécsi Egyetem

AZ MDP EGYETEMI ÉS FŐISKOLAI BIZOTTSÁGA ÉS A MEFESZ LAPJA

„A MEFESZ-el előre a teljes demokráciáért, a szocialista, független Magyarországiért!”

Határozat

Mi, a Pécsi Egyetem hallgatói, Pedagógiai Főiskolások, orvostanhallgatók és jogászok, egy emberként csatlakozunk az alábbi határozatokhoz: Csatlakozunk a MEFESZ-hez, a DISZ-től független egyetemista szervezethez:

1. Követeljük, hogy az alábbi pontokat, változtatás nélkül hozzák nyilvánosságra.
2. Reális tájékoztatást követelünk az országos gazdasági és politikai kérdésekben.
3. Követeljük a szocialista törvényesség megtartását és a hatalbűntetés eltörlését — politikai bűncselekmények esetén.
4. Követeljük Rákosiinak, Farkasnak és társainak, mint a törvényesség megsértőinek az ország vezetésében történi hibák elkövetőinek, bíróság elé állítását, — nyílt tárgyalást.
5. Követeljük a párti és az állami szervek vezetőinek átvizsgálását abból a szempontból, hogy a múltban elkövetett hibák és törvénytárgatások okozói, akik nem tudják lekötni a múlt hibáit, azonnal kerüljenek ki a vezetésből. A pécsi egyetem vezetésének köréből Szentiványi Gyuláné, Tényi Jenő, László Miklós, Kovács Sándor, Kovács Ferenc, Gerencsér József, Kocsis Mihály és Ernst Jenő azonnali távollétát.
6. Követeljük Nagy Imrét a Párt Központi Vezetőségébe és a kormányba.
7. Szabad és demokratikus választásokat követelünk.
8. Távollítsák el a személyi kultusz maradványait, a meglevő Stálin-szobrokat és váltassák meg az élő emberek elnevezési utca, városok nevét.
9. Követeljük az idegen csapatok kivonását, társadalmi ellenőrzés mellett.
10. Követeljük hadifoglyaink azonnali hazabocsátását, gondoskodást a hadifoglyokról és hadilárvákról.
11. Szakembereket követelünk a megfelelő helyekre.
12. Vizsgálják felül az összes kereskedelmi és egyéb szervezeteiket, hogy azok nemzeti érdekeiknek megfelelően.
13. Hozzák nyilvánosságra a magyar uránra vonatkozó szerződéseket és adatokat, adják az urán-telepeket magyar kézre.
14. Követeljük a magyar munkásság számára kétoldali kollektív szerződést.
15. Vizsgálják felül a begyűjtési és adózási rendszert, csökkentse a begyűjtést és adóterveket. Adják a Gépgyárak gépeit a termelőszövetkezeteknek, amelyek ellátják az egyéni gazdaságok szükségleteit is.
16. Követeljük a kádár-aparátus és titkos feljegyzések vezetésének megszüntetését, személyekkel kapcsolatban.
17. Március 15-e és október 6-a legyen legnagyobb nemzeti ünnepünk.
18. Követeljük címerünk megváltoztatását oly módon, hogy kifejezze népünk haladó hazafiasait és a szocializmus építését.
19. Követeljük, hogy vizsgálják felül az összes politikai pártot.
20. Követeljük, hogy az itt elmondottakért, senkit felelősségre ne vonhassanak, semmilyen módon.
21. Szoros szövetséget a munkás és paraszt ifjúság követeléseivel.

Baranya megye dolgozói és ifjúsága!

Súlyos, megoldandó problémák állnak terhes napokat előttünk. Budapestben, az ország szívében fegyveres összeütközésre került sor az újraszervezés, a rendbontás és fasiszta elemek kihasználása az ifjúság fegyverkezési felvonulását.

Ezekben a nehéz napokban szükségünk van arra, a megyei pártbizottság, hogy felhívja Baranya dolgozóinak és fiataljainak figyelmét: őrizzék meg nyugalmaikat.

Jogos kívánságokat, követeléseiket a megyei pártbizottság magáévé teszi és harcol azok megvalósításáért.

Eppen ezért a megyei pártbizottság nyilatkozata kapott mindazok előtt, akik problémáikkal az ország színe elé kívánnak lépni. Bizonyosak vagyunk benne, hogy ez az út célravezetőbb bármely más útnál.

Kiss Dénes:

Velünk, vagy ellenünk

Döntsd el magyar, mondd ki a szót!
Itt vizsgálgni nem lehet!
Az ifjúság aed-szav
a forrásától megreped! —
Döntsd el magyar, döntsd el diák,
és fonyak láncát a kezünk!
Döntsd el, ki élsz itt e honban
velünk jössz-e? Vagy ellenünk?!

Ebredj magyar! Ma aludni
gyalászt! Vakondó-szerep!
Jöjj el közénk égő szívrrel
s emeld fel büszkén a fejed!
Birká-fejlejt gyávák járnak!
Napha-nező a mi szemünk!
Ne várj tovább! Ma határozz!
Velünk jössz-e? Vagy ellenünk?!

Felgyújtottuk a szíveinket,
szemünkben villámfény lobog,
hozzátok szólnak fásult falvak,
ebredj magyar városok!
Mi leltünk ma a vérkeringés,
új indulókat ver szívünk.
Tudni akarjuk, még ma! Tudni!
Ki van velünk és ellenünk?!

Utódat a mártíroknak —
mi döntünk el a holnapunk!
Bírófák nőnek virágok közt,
ha nem merünk, ha hallgatunk! —
Kifégtek a lelkeinket,
férges marják az életünk!
Holnap késő már! Ma kiáltson:
Ki van velünk és ellenünk?!

Okmányi és tanulmányi kérdések

1. Követeljük az egyetemi autonómia visszaállítását, az állami vezetés terén. Ezenkívül a professzorok által megjelölt hűsebb időbenosztáson bevezetni, a jogkaron is. Az egyetemi felvételi vizsgákat töröljék el.
2. Követeljük az egyetemi vizsgarendszer megváltoztatását, a professzorok által megjelölt hűsebb időbenosztáson belül, minden hallgató, a neki megfelelő napon vizsgázhassék.
3. Követeljük a tényleges katonai idő 1 évre való csökkentését. Az egyetemi honvédelmi oktatás módszerének megváltoztatását: a 3 hónapos
4. Követeljük, hogy a karok MEFESZ tagja válasszon egy-egy hallgatót, aki a „Pécsi Egyetem” szerkesztőbizottságának tagja lesz, soralkból válasszák meg a főszerkesztőt. A régi szerkesztőbizottságot váltsák le.
5. Tegyük lehetővé a szabad külföldi utazásokat, az IBUSZ keretén kívül is. Az O. M. külföldi utazásokról (Folytatás a 2. oldalon.)

3. ábra: A pécsi egyetem rendkívüli különszáma

Forrás: MédiaDigitár

¹¹ Rozs, A. (2023). *Rendszerváltási folyamatok Pécsen (1944-1949, 1956, 1989-1990)*. In: Barcsi, T & al. (szerk.). Globális igazságosság, emberi jogok, jogász etika. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar. <https://pea.lib.pte.hu/server/api/core/bitstreams/1cf0586c-22ff-45ed-997c-89ba36bc2b46/content> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 07.)

Megalakultak a munkástanácsok. Az egyetemisták és a munkások nagyszabású közös tüntetésére 25-én került sor. A középületekről eltávolították a vörös csillagot. 15-20 ezer ember lehetett jelen. A bányászok radikális csoportja megpróbálta elfoglalni az ÁVH épületét. Az események radikalizálódtak, a karhatalom fegyvert használt, haláleset is történt. Este a radikálisok létrehozták a Forradalmi Bizottmányt, elfoglalták a középületeket: a városházát, a nyomdát, a rádiót és a főpostát. A karhatalom néhány óra múlva visszafoglalta ezeket és letartóztatta az intézményfoglalókat. A karhatalom beavatkozásának hatására másnap a tüntetések még hevesebben folytatódtak. Október 28-án a Baranya Megyei Munkásság Nemzeti Tanácsa is megalakult, valamint a Forradalmi Katonatanács is létrejött. Nemzetőrséget szerveztek és két egyetemi zászlóalj felállításáról döntöttek. 31-én megalakult: az FKGP¹², az SZDP¹³, a Demokrata Néppárt és az Értelmiségi Tanács, melynek elnöke Szentágothai János, egyik prominens tagja Esztergár Lajos, a város polgármestere lett. November 4-én a forradalomban résztvevők közül néhányan felvonultak a Mecsekbe, hogy harcba szálljanak a szovjet harckocsikkal. Ezzel kezdődött meg a Mecseki Láthatatlan katonailag gyenge, de emberileg igazán hősie harca.¹⁴

5. A Mecseki Láthatatlanok

Mikor a szovjet tankok már a város határában jártak, a korábban megalakult Nemzetőrség tagjai közül sokat letették a fegyvert. A többiek a hozzájuk csatlakozott fegyveres civilekkel, a jogász-főiskolás zászlóalj hallgatóival együtt kiadták a jelszót: Fel a Mecsekre!

4. ábra: Mecseki Láthatatlanok csoportja
Forrás: Szabad Európa

¹² Független Kisgazdapárt

¹³ Szociáldemokrata Párt

¹⁴ I.m.

A Mecsek kapunál megállásra kényszerültek, be akarták várni az ellátmányt és a még csatlakozni akarókat. Hajnalban a szovjet alakulatok megkíséreltek feljutni a Mecsekre, de a felkelők visszaverték a támadást, a szovjetek 2 harckocsit veszítettek. Késő délután a pécsi pálos templom feletti csigalépcsőnél újra kudarcot vallottak a szovjetek, még egy tankjukat kilőtték. Valószínűleg a kilőtt páncélos leégésekor veszítette életét a város kijelölt szovjet parancsnoka, Kornysin őrnagy is. A forradalmárok olajat öntöttek az útra, a láncaltapok nem fogtak, a tankok visszacsúsztak.¹⁵

A forradalmárok is súlyos veszteségeket szenvedtek, a kezdetben több, mint ezerre becsült létszám 3-400 főre csökkent. A tűzharc után az ellenállók a Dömör-kapui menedékház irányába vonultak vissza. Megválasztották vezetőiket, a polgári feladatok szervezését egy gyermekorvosra, dr. Horváth Gézára („Gazda”) bízta, valamint megválasztották katonai vezetőnek Kubicza János katonatisztet („Béla”). A különböző feladatok elvégzésére csoportokat alakítottak, ezeket legtöbbször számukra fontos helyszínekről nevezték el pl., Csigalépcső, Üdülőszálló, Tettye. Kubicza gerillaharcot javasolt és azt javasolta, hogy keressenek valamilyen jól védhető búvóhelyet. Erre a célra egy apró, svábok lakta falut, Vágotpusztát választották. Mielőtt odamentek, még meg kellett állniuk a Kisbattyáni vadászháznál, hogy ellássák a sebesülteiket, akik közül az egyik meg is halt. Mikor Vágotpusztára érkeztek, az ottani lakosság nem volt hajlandó szállást adni nekik, többségük az éjszakát a szabadban töltötte. Kubicza itt kezdte fegyverhasználatra és alapvető katonai ismeretekre tanítani a civileket. A kiképzés után Horváth Géza vezényletével ünnepélyes esküt tettek, hogy akár az életük árán is megvédik a hazát és a szabadságot, kitartanak az ENSZ-csapatok megérkezéséig, majd visszafoglalják a várost. Megszervezték a csoport őrzését, élelmet szereztek, felderítőket küldtek szét, a sikondai szanatóriumból gyógyszert zsákmányoltak Járórt küldtek a Kisbattyáni erdészházba eltemetni a korábban otthagyt halott társukat és a közelben tartott disznókat elhozni. A Vágotpusztai táborba több gyanús személy látogatott, köztük tegy elmeógyógyintézetből szökött nő, egy téessből jött lovas, aki „segíteni akart”, őket kémeknek gondolták, ezért tovább mentek Kisújbánya felé, ahol Vágotpusztával ellentétben örömmel fogadták őket. Hírért vették, hogy a szovjetek hegyi harcra akarnak képezni egy osztagot ellenük a Pécsváradi rendőrőrsön. Kubicza úgy határozott, hogy nagyszabású támadást kell intézni a rendőrőrs ellen. Erre a célra a Málics Ottó vezette Ottó szakaszt jelölték ki, akik november 14-én sötétedéskor kezdték meg a támadást, miután a 6-os főút Mecseknádasd-Pécsvárad közti szakaszán lévő két viaduktot ellenőrzésük alá vonták. A

¹⁵ Cs. Nagy, S. (rendező). (2022). *Láthatatlanok*. Válasz Online.
<https://www.youtube.com/watch?v=0w4gvhEmb6E> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 07.)

rendőrörsöt üresen találták, de néhány perccel később egy teherautó hozta vissza a kiképzésről visszatérő rendőröket. Az ellenállók tüzet nyitottak a teherautóra, a kiugró rendőrök közül egyet meg is öltek, viszont Málics Ottó fejlődést kapott. A társai visszavitték a táborba, ahol sikertelenül próbálták meg ellátni. A Komlói Kórházba vitték, mint bányasérültet, de az orvosok nem voltak hajlandók ellátni. Pécsre indultak vele, de útközben meghalt. A sikertelen akció, valamint annak híre miatt, hogy az ENSZ nem fog segíteni Magyarországnak a szabadságharcban, az ellenállók reménytelennek látták a további küzdelmet. Visszamentek Vágotpusztára, ahol másnap reggel (nov. 16-án) az eskü letételének helyszínén feloldották azt. Horváth Géza választás elé állította az embereket: vagy elrejtik a fegyvereket és csendben hazaszöknek, vagy csatlakoznak hozzá és Kubiczához és megpróbálják nyugat felé elhagyni az országot. A második lehetőséget kevesen választották, alig 42 ember. Ők Bükkösdön át indultak Jugoszlávia felé. A szabadságharcosok fedezésére két fiatal vállalkozott. Éjszaka az erdei utakon átvonultak a magyaregregyi Máré várába.^{16, 17}

Amikor a szovjet katonák áthaladtak a Vár völgyön, a mecseki szabadságharcosok rajtuk ütöttek. A támadás után visszahúzódtak a várba, és ott várták a következő összecsapást. Két harcos a várban maradt, és olyan heves puskatűzet zúdított az ellenségre, hogy a szovjetek azt hitték, sokkal többen vannak bent. Emiatt egy egész napig vártak az erősítésre, mielőtt megindították volna a végső támadást, sőt még egy tankot is bevetettek. A túlerőben lévő támadók végül nem szemből győzték le őket. Bekerítették a várat, majd egy résen keresztül hátulról jutottak be, és így lötték le a két hősiiesen harcoló szabadságharcost. A bátorságuknak köszönhetően társaik időt nyertek a meneküléshez. Emléküket ma egy tábla őrzi a vár udvarán. Áldozatuk nem volt hiábavaló. A menekülő társaik másfél nap előnyhöz jutottak az üldözőkkel szemben, és végül november 22-én Bélavárnál a megmaradt negyven mecseki láthatatlan átlépte a jugoszláv határt. A jugoszláv hatóságok lefegyverezték és letartóztatták őket, majd a kaproncai fogolytáborba vitték őket. Ott választaniuk kellett: vagy visszatérnek Magyarországra, vagy a jugoszláv nagykövetség engedélyével Nyugaton telepednek le. Szinte mindenki a Nyugatot választotta, és jugoszláviai és olaszországi táborokon keresztül végül Európa több országába, az Egyesült Államokba, Kanadába, Ausztráliába és Új-Zélandra is eljutottak.¹⁸

¹⁶ Rozs, A. (2008). A „mecseki láthatatlanok” és a munkástanácsok utóvédharcai. In: *Pécs és Baranya 1956-ban. Baranyai történelmi közlemények 3. A Baranya Megyei Levéltár Évkönyve*. 163–190.

¹⁷ Romváry, F. & Rozs, A. (szerk.). (1997). *Mecseki láthatatlanok, Pécs – 1956. Dokumentumok és emlékezések*. Pécs Története Alapítvány.

¹⁸ Kiss, L. (2019. október 23.). *A „mecseki láthatatlanok”*. Parókia. <https://www.parokia.hu/v/a-mecseki-lathatatlanok/> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 07.)

6. Pécsi hősök

6.1. Kubicza János

1917-ben született Pécsváradon. A Ludovika Akadémián végzett. Repülős megfigyelőként részt vett a II. világháborúban, majd 1945-ben hadifogságba került. A háború után lefokozták, egy irodában dolgozott, különböző munkákból élt 1956-ig. A forradalom és szabadságharc alatt szolgálatra jelentkezett. November 5-én csatlakozott a fegyveres ellenálláshoz „Béla” álnéven. A Mecseki Láthatatlanok katonai parancsnoka lett, megtervezte és részt vett november 14-én a pécsváradai fegyveres rajtaütésben. 6-án a csoport feloszlása után társaival Jugoszláviába menekült. 1958-ban a franciaországi Nieul-sur-Merben telepedett le. A rendszerváltás után többször hazalátogatott Pécsre. Naplóját a Baranya Megyei Levéltárnak adományozta.¹⁹

5. ábra: Kubicza János
Forrás: Komlói Kaptár

6.2. Dr. Horváth Géza

1922-ben született és 1955-ig sebész főorvos volt a komlói rendelőintézetben. De elbocsátották, mert orvosi végzettségét nem tudta igazolni. Zágrábban szerzett orvosi diplomát, ami elveszett a háborúban. A pécsi uránbányában dolgozott bérszámfejtőként. november 4-én a Mecsekbe ment, hogy a szovjetek ellen harcoljon. A szabadságharcosok hamarosan vezetőjüké választották. „Gazda” fedőnéven irányította a mecseki felkelők tevékenységét a vezetőtársaival együtt. Orvosként is sokat segített: ellátta és elsősegélyben részesítette a sebesült harcosokat. Ő vezette a csapat visszavonulását először Baranya, majd Somogy megyében. A csoport végig együtt maradt, és 1956. november 22-én Bélavárnál lépték át a jugoszláv–magyar határt. A jugoszláv hatóságok elfogták őket, és előbb Kaproncán, majd Gerovóban, katonailag őrzött

¹⁹ Majtényi, Gy., Mikó, Zs. & Szabó, Cs. (2016), „Béla”, A „mecseki láthatatlan” – Kubicza János katonatiszt, 1956-os szabadságharcos története. ArchivNet. <https://www.archivnet.hu/bela-a-mecseki-lathatatlan-kubicza-janos-katonatiszt-1956-os-szabadsagharcos-tortenete> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 07.)

táborban tartották fogva 1957 tavaszáig. Később Olaszországba került, majd Belgiumba ment, végül Franciaországban telepedett le. Ott teherautó- és kamionsofőrként dolgozott.²⁰

6.3. Málics Ottó

1931-ben született Pécsen. Az 1956. november 14-én fegyverszerzés céljából megtámadták a pécsváradi rendőrséget. Ebben az akcióban szerzett halálos fejsérülést Málics. A Mecseki Láthatatlanok híres szakasziparancsnokának sírjánál minden évben november 16-án megemlékezést tartanak a Pécsbányai temetőben. Ezzel tisztelegve a forradalom Pécs környéki eseményei és a parancsnok önfeláldozása előtt.²¹

6. ábra: Málics Ottó
Forrás: A mi erdőnk

²⁰ (n.a.) (2001. december 1.). Horváth Géza. 1956-os Intézet.

<http://www.rev.hu/sulinet56/online/szerviz/kislex/biograf/horvathg.htm> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 07.)

²¹ (n.a.). (n.d.). Málics Ottó '56-os hős sírja. Pécs.hu. <https://pecs.hu/malics-otto-56-os-hos-sirja/> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 08.)

7. A Mecseki Láthatatlanok emlékezete Pécsen

A Rendszerváltás után számos emlékművet állítottak Pécsen a Mecseki Láthatatlanok és a forradalom emlékezetére.

7. ábra: Málics Ottóról elnevezett utca emléktáblával
Forrás: saját fénykép

2012-ben a Pécsi Közgyűlés megszavazta a rendszerváltás után megmaradt, még a kommunistákra utaló, utcanevek lecserélését, ekkor nevezték át a Mecseken, Pécs külterületén lévő Károlyi Mihály utcát Málics Ottó utcára. A Mecseki Láthatatlanok egykori szakaszparancsnokának emlékét az utcatábla alatt a Pécsi Városvédő és Városszépítő Egyesület által állított emléktábla őrzi. (7. ábra)²²

²² Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének 23/2006. (VI. 30.) önkormányzati rendelete a Földrajzi nevek megállapításáról, karbantartásáról és a házszám keletkezéséről és megállapításáról.
<https://net.jogtar.hu/rendelet?docid=A0600023.PEC&dbnum=530&council=pecs> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 08.)

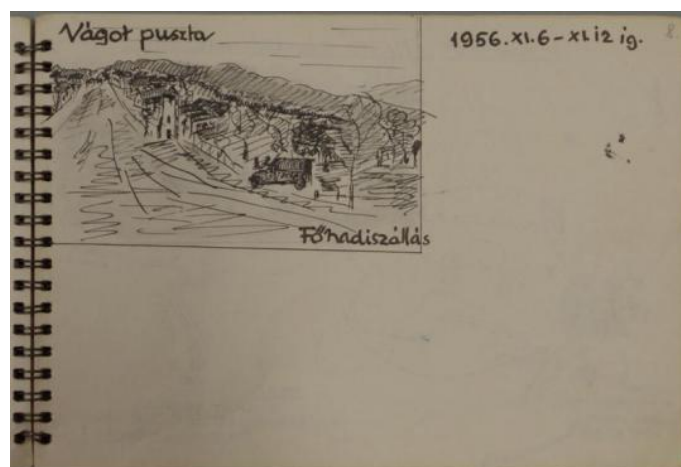
8. ábra: Emléktábla a Mecsek kapunál
Forrás: saját fénykép

2014-ben A Pécsi Önkormányzat emléktáblát állíttatott a Mecseki Láthatatlanok első nagyobb küzdelmének helyszínén, a Mecsek kapunál. (8. ábra)

9. ábra: A Mecseki Láthatatlanok emlékműve a Tettyén
Forrás: saját fénykép

2016-ban a forradalom 60. évfordulóján az 1956-os Emlékbizottság támogatásával a pécsi Önkormányzat a Tettyén, a reneszánsz romok és az úttest közötti parkban helyezte el „A Mecseki Láthatatlanok” emlékművét. Azért itt helyezték el, mert a szabadságharcosok pécsi támogatói ezen a helyen adták át az ellátmányt és a híreket. A talapzaton az ellenállók nevei szerepelnek az alábbi szöveg kíséretében: „Ahol a hősokeket nem felejtik, mindig lesznek újak”. (9. ábra)

10. ábra: Részlet Kubicza János naplójából
Forrás: ArchiveNet

Kubicza János naplója: A mecseki harcokról először 1957-ben vetette papírra emlékeit. Majd 1991-92-ben a jegyzetfüzetet felhasználva írta meg naplónak nevezett visszaemlékezéseit. Számos rajzzal illusztrálta művét.²³

11. ábra: Kubicza János emléktáblája
Forrás: KöztérKép

2016-ban a forradalom 60. évfordulóján a Pécsi Önkormányzat emléktáblát állíttatott a napló írójának, a Mecseki Láthatatlanok katonai parancsnokának, Kubicza Jánosnak a tiszteletére, melyet Pécs belvárosában, a Váradi Antal utca 6. számú ház falán helyeztek el. (11. ábra)

²³ Majtényi, Gy., Mikó, Zs. & Szabó, Cs. (2016), „Béla”, A „mecseki láthatatlan” – Kubicza János katonatiszt, 1956-os szabadságharcos története. ArchivNet. <https://www.archivnet.hu/bela-a-mecseki-lathatatlan-kubicza-janos-katonatiszt-1956-os-szabadsagharcos-tortenete> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 07.)

*12. ábra: A teljes emlékmű az Aradi vértanúk útján
Forrás: saját fénykép*

*13. ábra: Hősök nevei az Aradi vértanúk útján található emlékművön
Forrás: saját fénykép*

A rendszerváltás idején Pécsen az Aradi vértanúk útján egy kopjafát állítottak Szatyor Győző tervei alapján a Mecseki Láthatatlanok emlékére. Amíg a többi, szabadságharcokhoz kapcsolódó emlékmű elkészült, addig kizárólag itt tartottak a városban megemlékezéseket. A mű érdekessége, hogy három kopjafa összeállításából áll. A talapzat tábláján olvashatók a forradalom Pécshez kötődő áldozatai. Az emlékmű közepén található réztáblán a „Tisztelet a hősöknek!” felirat olvasható. (12. és 13. ábra) ²⁴

²⁴ Papp, A. (2018. október 17.). *Tisztelet a hősöknek!*. Made in Pécs. <https://madeinpecs.hu/lokal/tisztelet-a-hosoknak> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 08.)

*14. ábra: '56-os emlékmű a '48-as téren
Forrás: KöztérKép*

A forradalom 40. évfordulóján a Pécsi Önkormányzat részben közadakozásból újabb emlékművet állíttatott a szabadságharc tiszteletére a 48-as tér melletti parkban. Maga az emlékmű egy 6x6 méteres vörösgránit posztamentesen álló 6 méter magas zimbabwei fekete gránit obeliszk. A talapzatra Siklós István A csönd ereje című verséből vészték idézeteket. (14. ábra)²⁵

*15. ábra: Mecseki Láthatatlanok emlékhelye a bűvőhelyükénél
Forrás: PécsAktuál*

2023-ban a Mecseki Láthatatlanok első bűvőhelyénél, a Kisbattyáni Vadászháznál újabb emlékhelyet avatott fel a Mecsekerdő Zrt. Az emlékhely egy, a ház mellett található kopjafából, valamint egy emléktáblából áll, melynek felirata a szabadságharc pécsi eseményeit írja le röviden.²⁶

²⁵ (n.a.) (n.d.). 56-os emlékmű. KöztérKép. <https://www.kozterkep.hu/477/56-os-emlekmu> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 08.)

²⁶ (n.a.). (2023. november 14.). Emlékhelyet kaptak a mecseki láthatatlanok. PécsAktuál. <https://pecsaktual.hu/kozelet/emlekhelyet-kaptak-a-mecseki-lathatatlanok/> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 08.)

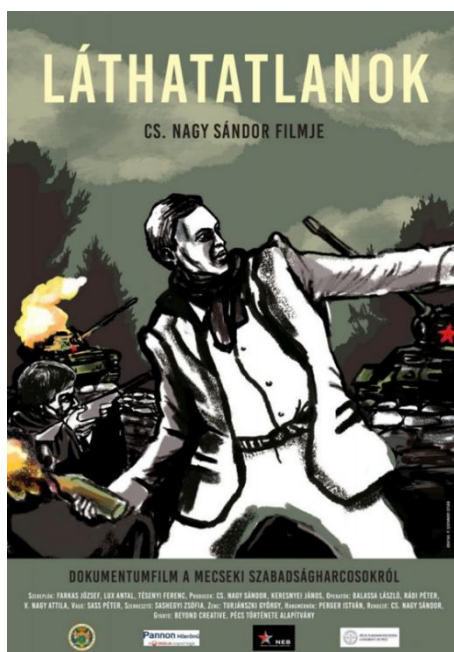
*16. ábra: Pájer Ferenc emléktáblája Márévár falán
Forrás: Wikimedia Commons*

Pájer Ferenc és ismeretlen nevű társa emléktáblája a magyaregregyi Márévár falán, ahol 1956 november 11-én hősi halált haltak. (16. ábra)

*17. ábra: Munkástanács emlékműve a Színház téren
Forrás: KöztérKép*

Végül, de nem utolsó sorban látható a színház téri emlékmű, melyet 1991-ben a Pécsi Önkormányzat állíttatott a forradalom alatt itt székelő Munkástanács emlékére.

18. ábra: Cs. Nagy Sándor Láthatatlanok című dokumentumfilmjének plakátja
Forrás: Filmtett

2016-ban dokumentumfilmet forgattak a Mecseki Láthatatlanok küzdelméről és emlékezetéről. A film során három Mecseki Láthatatlan (Tésenyi Ferenc, Lux Antal és Farkas József) a harcok helyszínein idézte fel '56-os emlékeit. 60 év után találkoztak újra Magyarországon. Ők mind részt vettek abban a csoportos határátlépésben, melynek során 40 Mecseki Láthatatlan 1956 november végén Bélavárnál átlépte a határt és Jugoszláviába emigrált. Az emigrálás és a Kaproncai fogolytáborban töltött rabság után Tésenyi Ferenc Svájcban orvosi diplomát szerzett, a rendszerváltáskor hazatért Magyarországra. Lux Antal Németországban képzőművészként szerzett hírnevet. Farkas József (Joe Bácsi) került a legtávolabbra Sidney-ben kezdett új életet, vendéglőt nyitott az operaházzal szemben.

A Mecsek kapunál elmesélték, hogyan sikerült ott kilőniük egy szovjet tankot és likvidálniuk Pécs kijelölt katonai parancsnokát, Kornyszin őrnagyot. Ezután Vágottpusztára látogattak, ahol elmesélték a pécsváradi rendőrorsz megtámadásával, valamint a csoport feloszlásával kapcsolatos emlékeiket. Lux Antal ismertette az emigrálásuk történetét is. A film a résztvevők forradalom utáni életének bemutatása után Farkas József kisharsányi panziójában ért véget a szabadságharcban elesettekre való rövid megemlékezéssel.²⁷

²⁷ Cs. Nagy, S. (rendező). (2022). *Láthatatlanok*. Válasz Online.
<https://www.youtube.com/watch?v=0w4gvhEmb6E> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 07.)

8. Összegzés

A tanultak és a kutatómunkám során szerzett ismereteim alapján röviden összefoglaltam az 1956-os forradalom és szabadságharc történéseit Budapesten, vidéken és szülővárosomban október 23. és november 4. között.

Pécsen nem volt országosan ismert, nagy sortűz, de történt több különálló fegyveres incidens is. Ezeket bemutattam a „Mecseki Láthatatlanok”, a forradalom utáni megtorlás elől a Mecsekben bujkáló és ott fegyveres ellenállást folytató csoport történetét feldolgozó fejezetben. Bemutattam a Mecseki Láthatatlanok két legendás vezetőjét és tragikus sorsú szakaszparancsnokát.

Utánajártam, hogyan őrzi a város Mecseki Láthatatlanok hősiességének emlékét. Emlékműveket, emléktáblákat kerestem és örökítettem meg. Szervezetten nem vettem részt a „Láthatatlanok nyomában” emléktúrán, de tervezem, hogy magánemberként egyszer majd megteszem ezt. Szeretném megismerni a városon kívül eső emlékhelyeket is a későbbiekben.

Röviden bemutattam a Láthatatlanok című dokumentumfilmet, melynek elején pécsi polgárokat kérdeztek a város Főterén arról, halottak-e a Mecseki Láthatatlanokról. A megkérdezettek nagy része nemmel felelt. Örömmel tölt el, hogy a pályamunka elkészítése után én erre a kérdésre igennel válaszolhatok. Számomra nem csak történelmi adat a Mecseki Láthatatlanok története, hanem lakóhelyem története, személyes sorsok, élettörténetek sora.

9. Irodalomjegyzék

9.1. Nyomtatott források

Romváry, F. & Rozs, A. (szerk.). (1997). *Mecseki láthatatlanok, Pécs – 1956. Dokumentumok és emlékezések*. Pécs Története Alapítvány.

Rozs, A. (2008). A „mecseki láthatatlanok” és a munkástanácsok utóvédharcai. In: *Pécs és Baranya 1956-ban. Baranyai történelmi közlemények 3. A Baranya Megyei Levéltár Évkönyve*. 163–190.

9.2. Online források

(n.a.) (2001. december 1.). Horváth Géza. 1956-os Intézet. <http://www.rev.hu/sulinet56/online/szerviz/kislex/biograf/horvathg.htm> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 07.)

(n.a.) (n.d.). 56-os emlékmű. KöztérKép. <https://www.kozterkep.hu/477/56-os-emlekmu> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 08.)

(n.a.). (2023. november 14.). Emlékhelyet kaptak a mecseki láthatatlanok. PécsAktuál. <https://pecsaktual.hu/kozelet/emlekhelyet-kaptak-a-mecseki-lathatatlanok/> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 08.)

(n.a.). (n.d.). Málics Ottó '56-os hős sírja. Pécs.hu. <https://pecs.hu/malics-otto-56-os-hos-sirja/> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 08.)

(n.a.). (n.d.). Október 23. *Magyar Kormány*. <https://oktober23.kormany.hu/1956-tortenelmi-esemenyei-2016> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 07.)

Cs. Nagy, S. (rendező). (2022). *Láthatatlanok*. Válasz Online. <https://www.youtube.com/watch?v=0w4gvhEmb6E> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 07.)

Kiss, L. (2019. október 23.). *A „mecseki láthatatlanok”*, Parókia. <https://www.parokia.hu/v/a-mecseki-lathatatlanok/> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 07.)

Majtényi, Gy., Mikó, Zs. & Szabó, Cs. (2016), „Béla”, *A „mecseki láthatatlan” – Kubicza János katonatiszt, 1956-os szabadságharcos története*. ArchívNet. <https://www.archivnet.hu/bela-a-mecseki-lathatatlan-kubicza-janos-katonatiszt-1956-os-szabadsagharcos-tortenete> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 07.)

Papp, A. (2018. október 17.). *Tisztelet a hősöknek!*. Made in Pécs. <https://madeinpecs.hu/lokal/tisztelet-a-hosoknak> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 08.)

Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének 23/2006. (VI. 30.) önkormányzati rendelete a Földrajzi nevek megállapításáról, karbantartásáról és a házszám keletkezéséről és megállapításáról. <https://net.jogtar.hu/rendelet?docid=A0600023.PEC&dbnum=530&council=pecs> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 08.)

Rozs, A. (2023). *Rendszerváltási folyamatok Pécsen (1944-1949, 1956, 1989-1990)*. In: Barcsi, T & al. (szerk.). *Globális igazságosság, emberi jogok, jogász etika*. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar. <https://pea.lib.pte.hu/server/api/core/bitstreams/1cf0586c-22ff-45ed-997c-89ba36bc2b46/content> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 07.)

Szerencsés, K. (n.d.). 1956 – A vidék forradalma. Rubicon Online. <https://rubicon.hu/hu/cikkek/1956-a-videk-forradalma> (Letöltés dátuma: 2026. 03. 07.)

9.3. Képek jegyzéke

1. Sztálin-szobor darabolása. https://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:1956_a_budapesti_Szt%C3%A1lin-szobor_elgurult_feje_fortepan_93004.jpg
2. Forgószél hadművelet, 1956. <https://hetedhethatar.hu/hethatar/?p=31911>
3. A pécsi egyetem rendkívüli különszáma, https://www.mediadigital.hu/idoszaki/pecsi_egyetem/1956/pecsi_egyetem_kulonszam_19561024.pdf
4. Mecseki Láthatatlanok csoportja. <https://www.szabadeuropa.hu/a/csak-cigiert-indult-el-a-baratnojetol-de-mar-soha-nem-ment-vissza-inkabb-elment-a-ruszkik-ellen-harcolni-lathatatlanok/32154475.html>
5. Kubicza János. <https://komloikaptar.hu/mecseki-lathatatlanok/>
6. Málics Ottó. <https://amierdonk.hu/2025/01/15/a-mecseki-lathatatlanok/>
7. Málics Ottóról elnevezett utca emléktáblával. Saját fénykép.
8. Emléktábla a Mecsek kapunál. Saját fénykép.
9. A Mecseki Láthatatlanok emlékműve a Tettyén. Saját fénykép.

10. Részlet Kubicza János naplójából. <https://www.archivnet.hu/bela-a-mecseki-lathatatlan-kubicza-janos-katonatiszt-1956-os-szabadsagharcos-tortenete>
11. Kubicza János emléktáblája. <https://www.kozterkep.hu/29378/kubicza-janos-emlektablaja>
12. A teljes emlékmű az Aradi vértanúk útján. Saját fénykép.
13. Hősök nevei az Aradi vértanúk útján található emlékművön. Saját fénykép.
14. '56-os emlékmű a '48-as téren. <https://www.kozterkep.hu/477/56-os-emlekmu>
15. Mecseki Láthatatlanok emlékhelye a bűvőhelyüknél.
<https://pecsaktual.hu/kozelet/emlekhelyet-kaptak-a-mecseki-lathatatlanok/>
16. Pájer Ferenc emléktáblája Márévár falán.
https://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:M%C3%A1r%C3%A9v%C3%A1r_eml%C3%A9kt%C3%A1bla.JPG
17. Munkástanács emlékműve a Színház téren.
<https://www.kozterkep.hu/924/munkastanacsok-emlekmuve>
18. Cs. Nagy Sándor Láthatatlanok című dokumentumfilmjének plakátja.
<https://filmtett.ro/filmek/lathatatlanok>